

**IISAKU ALEVIKU
KUJUNDUSPROJEKT
ESKIIS**

Objekti asukoht: *IDA-VIRU MAAKOND, ALUTAGUSE
VALD, IISAKU ALEVIK*

Tellija: *ALUTAGUSE VALLAVALITSUS
TARTU MNT 56
IISAKU ALEVIK
ALUTAGUSE VALD
41101 IDA-VIRU MAAKOND*

Töö täitja: *KOBRAS AS*

Juhataja:

URMAS URI

Projektijuht:

TEELE NIGOLA
(VS 606/2012)

Vastutav täitja:

KADRI KATTAI

Kontrollija:

REET LEHTLA

Üldinfo

TÖÖ NIMETUS:	lisaku aleviku kujundusprojekt
OBJEKTI ASUKOHT:	Ida-Viru maakond, Alutaguse vald, lisaku alevik
TÖÖ EESMÄRK:	Projekti eesmärk on luua ruumilise lahenduse kaudu lisaku alevikust kaasaegne ja ühtse kujunduskeelega terviklik keskkond, tugevdades seeläbi lokaalset identiteeti, parandades aleviku sidusust ning mitmekesisistades ajaveetmisvõimalusi. Projektala pindala on ca 3 km².
TÖÖ LIIK:	Maastikuarhitektuurne kujundusprojekt. Eskiisprojekti staadium.
TELLIJA:	Alutaguse Vallavalitsus Tartu mnt 56 lisaku alevik Alutaguse vald 41101 Ida-Viru maakond
KONTAKTISIK:	Martin Miller - keskkonnaspetsialist Tel 53 06 4462 martin.miller@alutagusevald.ee
TÖÖ TÄITJA:	Kobras AS Registrikood 10171636 Riia 35, 50410 Tartu Tel 730 0310 http://www.kobras.ee
Projektijuht:	Teele Nigola - maastikuarhitekt-planeerija (VS 606/2012) Tel 730 0310 teele@kobras.ee
Koostajad:	Kadri Kattai - maastikuarhitekt-planeerija Teele Nigola - maastikuarhitekt-planeerija Priit Paalo – maastikuarhitekt-planeerija
Konsultandid:	Urmas Uri - geoloog, keskkonnaekspert (KMH0046), keskkonnatingimuste küsimustega tegelev spetsialist Reet Lehtla - maastikuarhitekt-planeerija Erki Kõnd - projekteerija
Kontrollijad:	Reet Lehtla - maastikuarhitekt-planeerija Ene Kõnd - tehniline kontrollija

Kobras AS litsentsid / tegevusload:

1. Keskkonnamõju hindamise tegevuslitsents:
KMH0046 Urmas Uri
2. Keskkonnamõju strateegilise hindamise juhtekspert:
Urmas Uri
3. Hüdrogeoloogiliste tööde tegevusluba nr 379.
Hüdrogeoloogilised uuringud.
Hüdrogeoloogiline kaardistamine.
4. Maakorraldustööd. Tegevuslitsents 15 MA-k.
5. MTR-i majandustegevustead:

  - Ehitusuuringud EG10171636-0001;
  - Ehitusprojekti ekspertiis EK10171636-0002;
  - Omanikujärelevalve EO10171636-0001;
  - Projekteerimine EP10171636-0001.

6. Maaparanduslala Tegutsevate Ettevõtjate Registri (MATER) registreeringud:

  - Maaparandussüsteemi omanikujärelevalve MO0010-00;
  - Maaparandussüsteemi projekteerimine MP0010-00;
  - Maaparanduse uurimistöö MU0010-00;
  - Maaparanduse ekspertiis MK0010-00.

7. Muinsuskaitseameti tegevusluba E 377/2008. Vastutav spetsialist Teele Nigola (VS 606/2012, tähtjatu). Ehitismälestiste, ajaloomälestiste, tööstusmälestiste ja UNESCO maailmapärandi nimekirja objektidel konserveerimise ja restaureerimise projektide ning muinsuskaitse eritingimuste koostamine, uuringud ja muinsuskaitsealine järelevalve (s.h muinsuskaitsealadel) maastikuarhitektuuri valdkonnas.
8. Veeuuringut teostava proovivõtja atesteerimistunnistus (reoveesetest, pinnaveest, põhjaveest, heit- ja reoveest proovivõtmine) Noela Kulm - Nr 1536/18, Tanel Mäger – Nr 1535/18.
9. Kutsetunnistused:

  - Diplomeeritud mäeinsener, tase 7, kutsetunnistus nr 095665 – Urmas Uri;
  - Diplomeeritud mäeinsener, tase 7, kutsetunnistus nr 116662 – Tanel Mäger;
  - Volitatud hüdrotehnikainsener, tase 8, kutsetunnistus nr 106122 – Erki Kõnd;
  - Volitatud hüdrotehnikainsener, tase 8, kutsetunnistus nr 131647 – Oleg Sosnovski;
  - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr 120446 – Martin Võru;
  - Diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7, kutsetunnistus nr E000481 – Ervin R. Piirsalu;
  - Diplomeeritud veevarustuse- ja kanalisatsiooniinsener, tase 7, kutsetunnistus nr E000482 – Ervin R. Piirsalu;
  - Volitatud maastikuarhitekt, tase 7, kutsetunnistus nr 089284 – Teele Nigola;
  - Ruumilise keskkonna planeerija, tase 7, kutsetunnistus 109264 – Teele Nigola;
  - Geodeet V (EKR tase: 7), kutsetunnistus nr 083232 – Ivo Maasik;
  - Geodeet V (EKR tase: 7), kutsetunnistus nr 083233 – Marek Maaring;
  - Markšneider, tase 6, kutsetunnistus nr 135966 – Ivo Maasik.

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	6
1.1. PROJEKTI ALUSEKS OLEV DOKUMENTATSIOON	6
2. OLEMASOLEV OLUKORD	7
2.1. ÜLDINFO.....	7
2.2. AJALOOLINE TAUST JA ALEVIKU ISELOOM	8
2.3. OLULISEMAD TÕMBEKOHAD JA VAATAMISVÄÄRSUSED, HOONED JA RAJATISED	8
2.4. RELJEEF, MAARDLAD JA LOODUSKAITSELISED PIIRANGUD	9
2.5. TEED JA PARKLAD, RAJAD, KATENDID	10
2.6. HALJASTUSE ÜLDISELOOMUSTUS.....	11
3. KUJUNDUSIDEE - „OOSI VARJUS“	11
3.1. ÜLDKONTSEPTSIOON	11
3.2. KUJUNDUSPÕHIMÕTTED	12
4. KUJUNDUSLAHENDUS	12
4.1. ASULAT LÄBIV KUJUNDUS.....	12
4.1.1. TURISMIMARSRUUT.....	13
4.1.2. LIITREAALSUS ABIKS ASULA TUTVUSTAMISEL.....	13
4.1.3. TEED JA JALGTEED	14
4.1.4. VÄLISVALGUSTUS	15
4.1.5. VÄIKEVORMID.....	16
4.1.6. HALJASTUSLAHENDUSE KONTSEPTSIOON	20
4.1.6.1. MADALHALJASTUS.....	20
4.1.6.2. KÕRGHALJASTUS	21
4.2. JÕHVI-TARTU-VALGA TEE PÕHIMAANTEE NR 3 RISTMIK TÄRIVERE-IISAKU TEEGA NR 13155 (13155 TÄRIVERE-IISAKU TEE T6, OSALISELT 3 JÕHVI-TARTU-VALGA TEE).....	22
4.3. IISAKU KOOLI ÜMBRUS (TARTU MNT 62).....	23
4.4. GROSSI TOIDUPOE ÜMBRUS (TARTU MNT 55, TEERISTI, OSALISELT 13155 TÄRIVERE-IISAKU TEE JA IISAKU KERGLIIKLUSTEE T2 MAAÜKSUS).....	24
4.5. IISAKU MUUSEUMI ÜMBRUS (TARTU MNT 58, TARTU MNT 49 JA OSALISELT TARTU MNT 62 MAAÜKSUS).....	24
4.6. IISAKU LASTEAIA JA PRAEGUSE VALLAMAJA ESINE (TARTU MNT 56)	28
4.7. STAADION (TARTU MNT 62)	28
4.8. KESKVÄLJAK JA SELLE ÜMBRUS (TARTU MNT 33, NURGA TÄNAV, NURGA TN 2A).....	29
4.9. KIRIKUMÄGI (TARTU MNT 22 LÕUNAPPOOLNE OSA).....	34
4.10. RAHVAMAJA ÜMBRUS (TARTU MNT 22 PÕHJAPPOOLNE OSA)	35
4.11. METSA TN KRUUSAAUK (KRUUSAAUGU)	36
5. JOONISED.....	37
5.1. ALEVIKU KOONDVAADE	38
5.2. JÕHVI-TARTU-VALGA TEE RISTMIK 13155 TÄRIVERE-IISAKU TEEGA - PILGUPÜÜDJA	39
5.3. IISAKU KOOLI ÜMBRUS	40
5.4. GROSSI TOIDUPOE ÜMBRUS	41
5.5. IISAKU MUUSEUMI ÜMBRUS	42
5.6. LASTEAIA JA VALLAMAJA ESINE.....	43
5.7. STAADION.....	44

5.8. KESKVÄLJAK JA SELLE ÜMBRUS.....	45
5.9. KIRIKUMÄGI	46
5.10. RAHVAMAJA ÜMBRUS.....	47
5.11. 3D VAATED KESKVÄLJAKUST.....	48

1. Sissejuhatus

Projekti aluseks on Alutaguse Vallavalitsuse hinnapäring Alutaguse valla lisaku aleviku kujundusprojekti koostamiseks.

Käesoleva projekti eesmärk on luua ruumilise lahenduse kaudu lisaku alevikust kaasaegne ja ühtse kujunduskeelega terviklik keskkond, tugevdades seeläbi lokaalset identiteeti, parandades aleviku sidusust ning mitmekesistades ajaveetmise võimalusi.

Tegemist on eskiisprojektiga, mis annab alevikule kujunduse põhisuunad ja visiooni. Enne ideede realiseerimist tuleb käesoleva projekti põhjal koostada täpsemad ja täiendavad projektid. Täpsemate projektide koostamisel tuleb teha koostööd ja projektid kooskõlastada vastavate ametkondadega (nt maantee kaitsevööndis asuvad projektalad Maanteeametiga) ning tehnovõrkude valdajatega. Vajadusel tuleb olemasolevad tehnovõrgud kujunduslahenduse realiseerimiseks ümber tõsta.

Tagamaks toimivat kujunduslahendust ning vältimaks sobimatuid analooge, on soovitatav elementide lõpliku valiku osas teha koostööd käesoleva töö koostajatega.

1.1. Projekti aluseks olev dokumentatsioon

- Aamos Atlas OÜ. 2017. Tartu mnt 56, lisaku vald, lisaku alevik, Ida-Viru maakond. Geodeetiline alusplaan. Töö nr 166-G-17.
- A. Toome. lisaku muuseumi II hoone. Eelprojekt.
- ELASA trassijoonised (lisaku aleviku ulatuses).
- Georam OÜ. 2016. lisaku aleviku ÜVK rekonstrueerimine ja laiendamine. Töö nr 175/08-16.
- Kobras AS. 2018. lisaku aleviku Tartu mnt 33 ja Nurga tn 2a geodeetiline mõõdistus. Töö nr 2018-139.
- Nurgamaa, A. 2016. lisaku vald läbi aegade. lisaku Kihelkonna Muuseum. Vali Press OÜ.
- OÜ Maastikuarhitektuuri Büroo. 2017. lisaku Vabadusvõitlejate mälestusmärgi maastikuarhitektuurne projekt. Töö nr 02PP2016.
- Piiber Projekt OÜ. 2017. lisaku-Täriveri jalg- ja kergliiklustee. Põhiprojekt. Töö nr PP16/32TP.
- Timm, U. 2008. Lendorav ja tema kaitse Eestis. Eesti Terioloogia Selts. Eesti Ulukid No. 11.
- Vana Kannel VIII. Jõhvi ja lisaku regilaulud. Toim. Ü. Tedre. 1999. Eesti Keele Instituut. Folkloristika osakond. Eesti Kirjandusmuuseum. Eesti Rahvaluule Arhiiv.

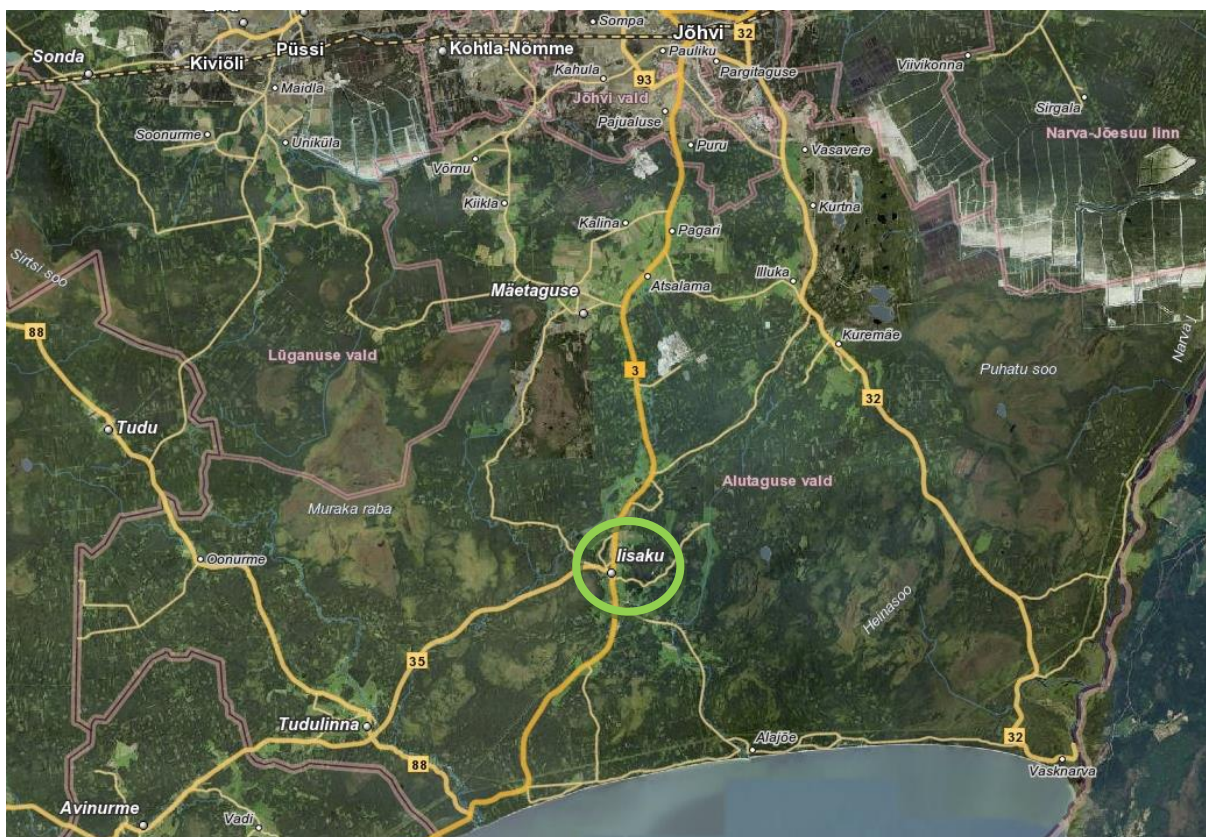
2. Olemasolev olukord

2.1. Üldinfo

Iisaku alevik asub Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas (skeem 1), mis moodustus hiljutise haldusreformi käigus Iisaku, Illuka, Mäetaguse, Tudulinna ja Alajõe valla liitumise teel. Alutaguse vald eristub kogu Eestimaa kontekstis oma metsade rohkuse ja märgalade poolest. Oma märgi jätab piirkonnale ka maavarade rikkus.

Iisaku on Alutaguse valla keskuseks ja valla suurimaks asulaks. Alevikus elab umbes 690 elanikku.

Projektala keskendub Iisaku aleviku tänavaruumile. Peamiselt tegeleb projekt aleviku peatänava 13155 Tärivere-Iisaku tee ja avalike aladega selle ääres või läheduses.

Skeem 1. Iisaku aleviku asukoht on tähistatud rohelise ringiga. Allikas: Maa-ameti kaardiserver. Kaardirakendus: Maainfo kaardirakendus

Mitmel projektala piires paiknevatest avalikest aladest on olemas väljakujunenud funktsioonid, ent nende kujunduslahendus on väga erinev.

Alevikul puudub esindusväljak. Olles värskelt valla keskuse staatuse saavutanud, on asjakohane korrastada Iisaku aleviku kujunduskeel selliselt, et see ühendaks kõiki endiseid viit valda.

2.2. Ajalooline taust ja aleviku iseloom

Kirjalikud andmed Iisaku kohta pärinevad alles 1426. aastast, ent ilmselt elati siin juba varem. Iisaku nimi lähtub ilmselt isikunimest. Algselt asetses küla pärastise Iisaku mõisa ja nüüdse alevi vahel kahel pool maanteed. (Nurgamaa, 2016).

Iisaku tekkelugu (Nurgamaa, 2016):

“Väga ammu, väga kaua aastaid tagasi käis üle meie maa hirmus suur sõda. Sõda kestnud kaua aega. Vaenlane tapnud kõik mehed. Kes elusse jäid, põgenenud suurtesse metsadesse ja rabade taha, kus nad siis nälja, külma ja katku kätte pea kõik ära surid. Suved olnud siis põuased ja talved lumerohked. Kui siis sõda mööda, tuli ühest tühjast kaevust välja mees, kes end kogu sõja oli seal varjanud. Selle mehe nimi olnud Iisak.

Leidnud siis Iisak sõjast mahajäänud valge hobuse, sellega siis sõitnud Sirtsu sohu, kust endale üht vanatüdruku naiseks toonud. Iisaku nimest tuligi, et seda paika hakati Iisakuks kutsuma, sest tema järeltulijatest saigi Iisaku rahvas.”

Asula ilme on looduslähedane ja tempo rahulik. Asula elavneb külalastade ajal.

Iisaku alevikku on nimetatud lendorava pealinnaks, kuna siin need varjulise eluviisiga loomakesed tegutsevad. Peamiselt toimetavad lendoravad öösiti, mistõttu on nende märkamine keeruline – sagedamini märgatakse nende tegutsemise jälgi, sest oravad ise magavad päeval kerratõmbunult pesades. Ringiliikumiseks on lendoravale oluline kasvav mets või võsa. Haljastusest saab orav ka kätte oma toidu: lendorav sööb suvel kase, paju, haava ja lepa lehti, urbi, võrseid, marju, seemneid, okaspuude võrseid. Lendorava pesapuudeks on Eesti oludes õõnsustega haavad – seetõttu on oluline vanu õõnsustega haavapuid säilitada. (Timm, 2008).

2.3. Olulisemad tõmbekohad ja vaatamisväärsused, hooned ja rajatised

Olulisemad tõmbekohad ja vaatamisväärsused on toodud joonisel 1. Vaatamisväärsete kivide osas on valiku teinud Anne Nurgamaa.

Piirkonnale iseloomulikul kalmistul on säilinud ajalooline planeering, ajaloolised hauatähised ja haljastuselemendid, muuhulgas neli 17. sajandist pärit rõngasristi. Enamus neist kuulub Peepude perekonnale, kes perepärimuse järgi tegelesid raua, vase ja malmi sulatamisega. Nende valatud olevat ka Iisaku vanim kirikukell. Sellest perekonnast oli pärit ka ooperisolist ja draamanäitleja Helend Peep, kelle kuulsaimaks lauluks on “Kerjuse laul” (algab sõnadega: “Kõik roosid ma kingiksin sulle ja õitega pärjaks su pea...”).

Iisaku aleviku edelaosas on realiseerimisel detailplaneeringud uute elamurajoonide rajamiseks.

Alevikus on olemas mänguväljakud ja staadion, mis funktsionaalselt toimivad, aga vajaksid esteetilist ühtlustamist. Lisaks on asulas toimivad kaks turuplatsi – plats, kus toimub Õhtuturg, asub Iisaku koolihoone läheduses, samal territooriumil skateparkiga ning on tegelikult kunagi rajatud õppesõiduplatsina. Teine turuala, mida kasutatakse pigem lastade pidamiseks, paikneb Iisaku

muuseumi kõrval. Põhjus, miks Õhtuturgu asula keskaigale lähemal, muuseumi läheduses ei peeta, on valla sõnul selles, et turuplats on maantee läheduses ning möödasõitjale hästi nähtav. Kuna platsil pole statsionaarseid müügilette, kasutavad müüjad müügilettidena oma autosid.

Aleviku lõunaosas paiknev Grossi pood vajab sinise plekkfassaadi ja õhksoojuspumpade tõttu esteetilise ilme parandamiseks varjehaljastust.

Väikevormidest on kohati alevikku paigutatud uued LED-valgustid, Riigimetsa Majandamise Keskus on paigaldanud puidust piirde Tärivere mäe vaatetorni läheduses kulgeva kergliiklustee ja maantee vahele, kohati on alevikku läbiva tee ääres heledad taimekonteinerid suvelilledega. Näited aleviku praegustest väikevormidest on toodud fotol 1.

Foto 1. Iisaku aleviku eriilmelised väikevormid. Fotod: Kadri Kattai.

2.4. Reljeef, maardlad ja looduskaitsepiirangud

Osa Tärivere mäest ja Iisaku aleviku põhjapoolsest osast paikneb Peipsi uuringuvälja maardlal, kus leidub põlevkivi. Tegemist on passiivse reservvaruga.

lisaku aleviku reljeef on vaheldusrikas – siin leidub mitmeid künkaid (kõrgeim neist on Tärivere mägi) ning lohke (näiteks lisaku muuseumi läheduses Tartu mnt 49 katastriüksusel, samuti Metsa tänava ääres Kruusaaugu katastriüksusel).

lisakut läbib Kõrtsikraavi nimeline kraav, millel on 10 meetri laiune veekaitsevöönd, 50 meetri laiune ehituskeeluvöönd ja 100 meetri laiune piiranguvöönd. Ehituskeeluvööndis tuleb projektidega kavandatud koostöölastada Keskkonnaametiga.

Aleviku põhjaosas paikneb kaitseala, lisaku pargimets (KLO1200177), mille piiride korrigeerimise ja kaitse-eeskirja koostamisega tegeleb Keskkonnamet käesoleva töö koostamise ajal. Senise ettepaneku kohaselt jääks Kirikumägi Kirikumäe piiranguvööndisse, Tärivere mägi Tärivere sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal paiknevate alade edasised projektid tuleb koostöölastada Keskkonnaametiga.

Lisaks paiknevad alevikus mitmed kaitsealuste liikide leiukohad, millega tuleb edasises projekteerimisel arvestada.

Aleviku lõunaosas paikneb kaitsealune lisaku mõisa park (KLO01200439).

2.5. Teed ja parklad, rajad, katendid

Projektilale jäävad maanteedest osaliselt Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee nr 3, Tärivere-lisaku kõrvalmaantee nr 13155, lisaku haigla tee (kõrvalmaantee nr 13156) ja lisaku-Tudulinna-Avinurme tugimaantee nr 35 ning nende kaitsevööndid. Kohtades, kus maantee kulgeb asulas sees, on vastavalt ehitusseadustikule arvestatud 10 meetri laiuse tänava kaitsevööndiga, mujal maantee ääres vastavalt Maa-ameti geoportaali andmetele 50 meetri laiuse kaitsevööndiga. Igasugune tegevus maantee kaitsevööndi ulatuses tuleb koostöölastada Maanteeametiga.

Mitmele poole asulasse on kavandatud täiendavad parklaalad (joonis 1). Vajadus täiendavate parkimiskohtade järele on ennekõike asula keskosas ja rahvamaja ümbruses.

Lisaks on joonisel 1 kujutatud alevikku kavandatud perspektiivsed bussipeatused ning tehtud ettepanek nihutada kavandatavast keskväljakust teisele poole teed jäävat bussipeatust ostukeskuse suunas.

Aleviku peatänava, Tärivere-lisaku kõrvalmaantee nr 13155 äärde on peaaegu kogu ulatuses rajatud kergliiklustee. Selle põhjapoolne lõik rajati 2017. aastal koos LED valgustitega. Tulevikus on kergliiklustee projektiga kavandatud selle jätkumine kuni ristumiseni Jõhvi-Tartu-Valga maanteega asulast põhjasuunas paikneva karjääri juures. Jõhvi-Tartu-Valga maantee ääres kulgeb kergliiklustee lõunapoolse elamurajoonini – kergliiklustee katkeb baari „Prowints“ läheduses, kus on ülekäigurada ning millest edasi jätkub tee kuni elamurajoonini.

Mitmed alevikusisesed avalike aladeni viivad teed ei järgi inimeste loomulikke liikumistrajektoreid – osaliselt on see ilmselt tingitud ka alevikku vahepeal lisandunud tõmbepunktidest, millega varasem teedevõrk ei saanud arvestada (nt Grossi pood, Peetri Pizza, skatepark, rullirada).

Katenditena on kasutusel kergliiklusteel hall betoonkivisillutis või asfalt, Kirikumäe äärne tee on kaetud sõelmetega, väiksemad rajad on Kirikumäel pinnasteed. Staadioni katendiks on musta tooni kummimatid.

2.6. Haljastuse üldiseloostus

Asulat läbiva Tärivere-Iisaku kõrvalmaantee nr 13155 ääres on lehtpuude rida, mis tekitab puhvri sõidu- ja kergliiklustee vahele. Puude rida jätkub piki Jõhvi-Valga-Tartu põhimaantee ääres paiknevat kergliiklusteed.

Aleviku keskel asuva bussipeatuse taga on suured lehtpuud, mis ala peaaegu täielikult varjutavad. Mitmed neist puudest on kehvast seisus (valdavalt jalakad).

Rahvamaja juurde on rajatud kiviktaimla, mitmel pool asulas leidub konteinerhaljastust.

Koolihoone ja vallamaja läheduses paiknevad sirged hekid, mille funktsiooniks on mururiba käiguteest eraldada, ent mis ei anna alale esteetiliselt midagi juurde. Muuseumi kogukonnahoone ja sõidutee vahel paikneb kõrge hekk, mis kohalike sõnul takistab nähtavust ning põhjustab seetõttu liiklusohutikke olukordi.

3. Kujundusidee - „Oosi varjus“

3.1. Üldkontseptsioon

Iisaku on tuntud asulas paikneva oosi tõttu, mille otsas asub vaatetorn ja Alutaguse valla kõrguselt teine punkt. Iisaku on koht, kust legendi järgi ümbruskonna rahvas alguse sai, poluvernikute endine kodupaik, aga ka asula, kus Su pea kohalt võib üle tuhiseda lendorav (foto 2, vasakul ülal). See muidu inimpelglik loomake on langetanud valiku Iisaku kui turvalisima inimasustatud paiga kasuks ning on kogu Alutaguse vallas tuntud elanik. Siinsele piirkonnale iseloomulikud metsad, kus paiknevad vanad õõnsustega puud, on lendoravale sobivaks elupaigaks.

Kujunduslahendus laseb oraval juhatada asulas ringi külalisi, kes siin igapäevaselt ei viibi ja tutvustada neile Iisaku aleviku tekkelugu, siinseid huvitavamaid kohti, Alutaguse valla suurematele asulatele (Iisaku, Mäetaguse, Illuka, Tudulinna, Alajõe) iseloomulikke jooni ja juhtida tähelepanu Eesti lendoravate olukorrale. Iga märkamist vääriv kujund, ehitus või infokild on rikastatud liitreaalsuse infokihiga, mis toob tänapäeva digimaailma sukeldunud noorsoo Iisaku aardeid avastama.

Kujundus toob mitmel pool alevikus nähtavale lendoravate tegevuse jälgi - neid järgides on võimalik jõuda aleviku kõige põnevamate paikadeni.

Kujunduselementide materjalina on metsasele elupaigale kohaselt kasutatud puitu, värvid ja haljastus on inspiratsiooni saanud Iisaku naise rahvarõivaseelikut (foto 2, vasakul all). Keskväljaku lähedusse on viie valla ühinemise installatsioonina kavandatud valla teistesse keskustesse

juhatavad viidad koos kilometraažiga. Viimaste tonaalsus lähtub Alutaguse piirkonna rahvarõivaseelikust (foto 2, paremal).

Lisaks teeb kujunduslahendus kummarduse lisakult pärit tuntud lauljale ja näitlejale Helend Peep-ile, kelle üks kuulsamaid palasid on „Kerjuse laul“.

Foto 2. Üleval vasakul: lendorav. Foto: A. Popov. Vasakul all: lisaku naise seelikutribustik 19. sajandil. Allikas: ERM A 509:1979. Paremal: Alutaguse naise rahvarõivad 18. saj lõpp / 19. saj algus. Allikas: Eesti Rahva Muuseum. ERM EJ 415:14.

3.2. Kujunduspõhimõtted

Väikeelementide kujundus kannab järgmisi ühtseid kujundusprintsipe:

- Värvid: kollased, rohelised, punased toonid – pigem tuhmi tonaalsusega (värvivalik tuleneb lisaku naise rahvarõivaseelikust). Valgustite, teekatendite ja metallist teeviitade puhul on sobilik tumehall (RAL 9011) või must tonaalsus.
- Vormid: lainelised või kaarjate nurkadega.
- Materjalid: puit, vajadusel kombineerituna betooni või metalliga. Valgustite puhul on sobilik metall kogu elemendi ulatuses.
- Karakter: traditsioone hindav, kodune, kergelt mänguline.

4. Kujunduslahendus

4.1. Asulat läbiv kujundus

Käesolev projekt annab ühtse kujunduslahenduse ja identiteedi kogu lisaku asulale. Elementide kujundus toob nähtavale asula ajaloo ja juhib tähelepanu lisakul elavale lendoravale.

Iisaku asulale tähelepanu tõmbamiseks on kolme Jõhvi maantee äärest Iisakusse viiva tee äärde kavandatud pilgupüüdjad, mis külastaja asulasse suunavad. Pilgupüüdjate asukohad on toodud joonisel 1.

4.1.1. Turismimarsruut

Turistide jaoks tuuakse esile asula põnevamad huvipunktid (joonis 1). Asulasse kavandatud viidad suunavad turiste mööda nende punktide võrgustikku edasi liikuma. Autoga saabuja tähelepanu püüavad maantee äärde kavandatud pilgupüüdjad, sealt edasi suunavad ja võimaldavad täpsema valiku teha juba teeviidad. Viidad tuleb paigutada parklatesse, bussipeatuste lähedusse, et bussiga tulijas huvi äratada, samuti kergliiklusteede ja radade äärde. Iga viit peaks võimaldama valida mitme huvipunkti vahel ning turismimarsruut peab olema viidastusega jälgitav nii Jõhvi kui ka Tartu poolt tulijaile. Lisaks asulasisesele huvipunktide võrgustikule näitavad viidad külastajale ka suunda endiste valdade keskustesse.

Seoses Alutaguse rahvusparki paiknemisega Iisaku alevikus on vaatetorni läheduses välja pakutud koht rahvusparki infotahvli jaoks. Infotahvel on kavandatud paigutada vaatetorni külastajate parklasse, et see ka ajutisele peatujale silma jääks ning paikneks enne vaatetornini viivaid treppe, et inimesed, kes trepist üles ei saa või minna ei soovi, saaksid samuti infoga tutvuda. Täiendavalt on soovitatav rahvusparki infotahvlid paigutada ka aleviku keskele muuseumi juurde ja rahvamaja juurde, kus liigub samuti rohkem rahvast ja kus saab tahvli paigutada rahvusparki piiri lähedusse. Soovitatav on suunata turiste ka Alutaguse rahvusparki teisi piirkondi uurima ning asula piiril olevatel viitadel kajastada ka samas suunas paiknevad rahvusparki osad.

Oluline on märkida viidastusele huviobjekti nimetuse järgi ka selle kaugus, et anda külastajale aimu eesootava teekonna pikkusest.

Viidastuse kujundus on täpsemalt lahti seletatud ptk 4.1.5.

4.1.2. Liitreaalsus abiks asula tutvustamisel

Maailma lugemine, tajumine ja nägemine muutub üha enam digitaalseks. Pea igal noorel on nutitelefon pidevalt näpus ja selle kaudu suhtestub ta ümbritseva maailmaga nii sotsiaalsel tasandil kui ka teabe kogumiseks.

Üha enam arendatakse telefonitootjate poolt liitreaalsuse rakendusi, et ühendada päris maailm ja digitaalselt loodud info. Liitreaalsuse puhul kuvatakse otsebildis reaalse keskkonna "peale" arvuti genereeritud virtuaalsed objektid nii, et kasutajani jõudev pilt on virtuaalse ja reaalse keskkonna kombinatsioon.

Iisaku alevikus on juba täna võrdlemisi rohkelt huvipunkte, mis on talletatud maailma tuntuima liitreaalsusmängude tootja Niantic süsteemi (skeem 2). See loob hea eelduse, et Iisaku alevikku saab tutvustada kui sihtkohta erinevatele gruppidele, kes liitreaalsuse mängu harrastavad.

Vajalik on koostöö Ingress kogukonna liikmetega, et luua liitreaalsuses lahendatavaid ülesandeid, mis õpetavad tundma kohalikku ajalugu, piirkonna eripära jms. Samuti tuleks leida võimalusi portaalide

kihi täiendamiseks informatsiooniga huvipunktide kohta (loodusobjektid, kultuurimälestised, kunstiteosed, mänguvahendid jne) ja viia need ülemaailmsesse andmebaasi.

Niantic on tänaseks edukalt loonud kaks liitreaalsusmängu: Ingress ja Pokemon Go ning nende järgmise mänguna saabub Harry Potteri ainetel loodud mäng Wizards Unite. Kõik need platvormid kasutavad eelpool kirjeldatud kohtade ja kohainfo andmebaasi. Kuigi olemuslikult on tegu arvutimängudega, on neil oluline erinevus, nad õhutavad inimeste liikumist maastikus ja motiveerivad tutvuma vaatamisväärsustega.

Skeem 2: Liitreaalsus mängu Ingress olemasolevate portaalide süsteem Iisaku alevikus koos muuseumi kirjeldava kaardiga, taustal kogu Eestit hõlmav kaart. Heledate sümbolitega tähistatud portaalid viitavad loodud ülesannetele, mis tuleb füüsiliselt ruumis liikudes lahendada. Allikas: [Ingress.com/Intel](https://www.ingress.com/Intel).

4.1.3. Teed ja jalgteed

Käesoleva projektiga tehakse ettepanek pikendada kergliiklusteed asula lõunaosas mõlemal pool maanteed kuni maantee äärsete bussipeatusteni. Iisaku mõisa pargi alal võib osutuda vajalikuks kavandada kitsam tee või kasutada tee ehitamisel spetsiaalseid materjale, mis puude juuri säästaksid. Lisaks tehakse eskiisis ettepanek parandada mitmel pool asula kergliiklustee võrgustikku – väiksema liiklusega tänavate äärde pole kergliiklusteed tarvis, ent asula põhitänaval liiklemiseks on ohutuse eesmärgil kergliiklustee rajamine vajalik. Samuti on kavandatud asulasse mitmed teelõigud parema sidususe saavutamiseks.

Soovitav on kavandada täiendavad ülekäigukohad tulevase keskväljaku lähedusse, Iisaku mõisa pargi ja elamurajooni vahele ning looduskeskuse lähedusse üle Jõhvi-Tartu-Valga riigimaantee nr 3, et suurendada kergliiklejate turvalisust.

Teede ja radade katendid on kavandatud kergliiklusteedele sillutiskattega, väiksematele radadele pinnastee, muru, multši- või sõelmekatendiga, olenevalt ala iseloomust (asula keskuses tuleb kasutada esinduslikumaid materjale, metsavahelistel radadel multši).

Kohati ilmnevad sillutisel kivid või katendiga teel süvistatud plaadid, kus tulevad nähtavale orava käpajäljed (foto 3, paremal ja skeem 3).

Näited katenditest on toodud fotol 3.

Foto 3. Vasakul: betoonsillutis „Mõisakivi“, tonaalsus võiks läbi aleviku olla ühtlaselt hall, erandiks kivid, millel on lendorava jäljed – need võiksid ülejäänud sillutisest eristuda. Allikas: Tevo ehituskaup. Keskul: hallid sõelmed. Allikas: Liivakallur OÜ. Paremal: basaldist astmeplaadid, millele saab kanda vajadusel ka lendorava jälje. Allikas: Lossikivi OÜ.

Skeem 3. Lendorava käpajälje kujutis, mida valitud kohtades kanda sillutiskividele. Autor: Kadri Kattai.

4.1.4. Välisvalgustus

Kergliiklustee äärtes ja kohtades, kus on tarvis tagada intensiivsem valgustatus, saab jätkata asulasse juba praegu kohati paigutatud uuemate LED-valgustitega (Arrlux SLG16 300 mA, 90-305 VAC, 19W'). Oluline on, et valgustid oleks sarnaselt siiani rajatule musta tooni ning erinevalt siiani rajatust oleksid musta või tumehalli tooni ka nende valgustite postid.

Olemasolevate kõrgemate valgustite kõrvale sobib pargialadel tagasihoidlik, kumera nurgaga valgusti (foto 4, vasakul), mille valgusvoog tuleb suunata nii, et valgus oleks suunatud lähedalasuva tee peale, mitte otse valgusti alla. Selliste valgustite valgusallika ette on võimalik paigaldada mõnel pool metallist lendorava kujutis, mis orava õhtuhämaruses teedel nähtavale toob.

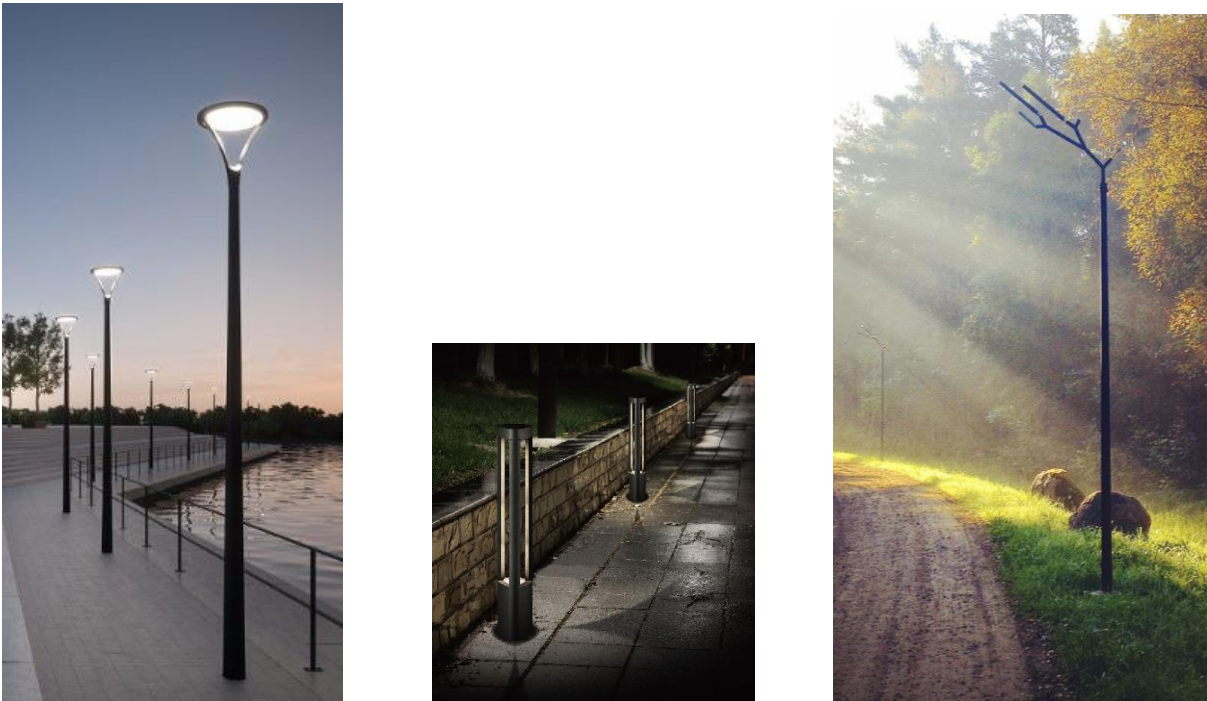
Juhul, kui asulasse on tarvis kuskile kavandada pollarvalgusteid (parklatesse või teeradade äärde), sobivad selleks kolmnurkse kujuga tagasihoidlikud valgustid, mille peenike vertikaalne valgusallikas sobitub asula ülejäänud kujundusega (foto 4, keskel).

Keskväljakule on kavandatud disainvalgustid, mis rohevõrgu idee illustreerimisele kaasa aitavad (foto 4, paremal).

Kõikide valgustite postid peavad olema mustad või tumehallid. Helehallist metallist ja betoonist postid tuleb asulas pikas perspektiivis välja vahetada.

Valgusallikad peavad olema sooja toonaalsusega. Valgustite asukohtade ja parameetrite täpsustamine tuleb kooskõlastada käesoleva projekti koostajatega.

Foto 4. Näited stiililiselt alevikku sobivatest valgustitest. Vasakul: valgusti valgusvihi ette tuleks mõnel pool paigaldada lendava lendorava metallist kujutis, mis öösel varjuna tee peal nähtavale ilmub. Allikas: Bega. Pole-top luminaires. Asymmetrical flat beam. Keskel: asulasse sobivad kolmnurksed pollarvalgustid. Allikas: Lumibright. Logan. Paremal: keskväljakule valitud disainvalgusti. Allikas: Keha 3. Branch Street.

4.1.5. Väikevormid

Alevikku valitud inventari asukohad on toodud projekti joonistel. Puidust inventari puhul on ette nähtud tiikpuu, termotöödeldud saare või samaväärse puidu kasutamine, et tagada inventari vastupidavus ilmastikutingimustele.

Kogu aleviku ulatuses nähakse ette mustade või tumehallide postidega ja tumeroheliste suunanäitajatega viidad ning infotahvlid (üldilme näited fotol 5 ja 6). Suunanäitajate tekst on kavandatud valgena tumerohelisele taustale. Vastupidavuse tagamiseks peab puidust elementide maa sees ja maapinna lähedal olev osa olema betoonist või metallist, et maapinnale sattuv vesi puitu ei rikuks. Kõikide projektiga kavandatud puidust elementide puhul tuleb tagada nende vastupidavus välitingimustes.

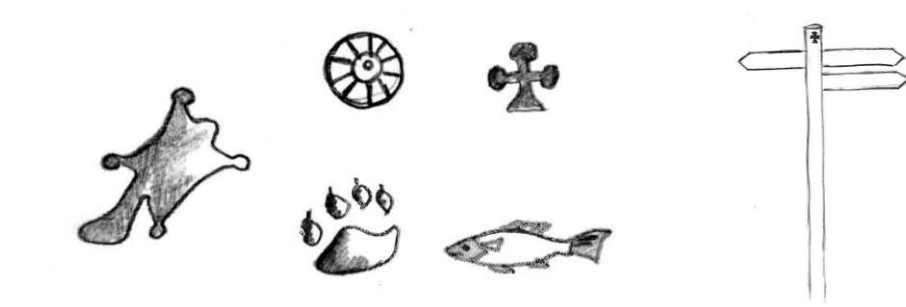
Viitadel ja infotahvlitel peegeldub Iisaku asula tunnusmotiiv – orava käpajälg, mis suunaviitade puhul toob välja ka erisuse turistide huvipunkti ja argise iseloomuga (poed, apteek) huvipunktide vahel – käpajälg lisatakse vaatamisväärsusele osundava viida äärele.

Viitadele ja infotahvlitele kantud tekst peab olema ilmastikukindel, metalli sisse süvistatud või kinnitatud viidale metallist välja lõigatud tähtedega. Soovitav on kanda viitadele helkurkile, et need ka öisel ajal külastajat vajalikesse kohtadesse juhiksid. Infotahvlid paigutatakse asula huvitavatesse või ajalooliselt olulistesse kohtadesse, viidad on kavandatud peamistesse teede ristumiskohtadesse. Viitade ja infotahvlite metallosade puhul on viimistluses keelatud tsingitud pind.

Foto 5. Vasakul: Näide stiililiselt asulasse sobivatest viitadest, mille posti tipus saab kujutada asula tunnusmärki. Allikas: Pinterest. Vasakul keskel: näide erineva tonaalsuse jaotusest viidal – Alutaguse valda sobival viidal on must või tumehall post ja tumerohelised sildid. Siltidel valge tekst. Allikas: Mmcite. Information Medium. OS500. Paremal: Näited asulasse sobivatest infotahvlitest – metallist tahvel aleviku aladele, puidust tahvel metsaradadele. Tahvlid peavad olema musta ja tumerohelise tonaalsusega ja nende postidele tuleb kanda asula tunnusmotiiv sarnaselt infoviitadega. Metallist tahvel: Mmcite. Information Medium. PP. Puidust tahvel: Norbury Park Wood Products.

Iisaku aleviku ühendamiseks endiste valdadega tuleks viidad, mis osutavad Iisaku alevikus endiste valdade suunas, varustada vastava valla sümboliga. Sama sümbol võiks kajastada endiste valdade viitade postil (skeem 4).

Skeem 4. Sümbolid, mida saab soovi korral kasutada varasemate valdade viidastuse kujundamiseks. Sümboleid saab kujutada fotol 5 toodud metallviitade posti tipus, naabervalda suunamisel suunaviida vastaval tahvil. Autor: Teele Nigola.

Foto 6. Vasakul ülal: Puidust märgised Tärivere mäe terviseradade äärde, millel nahkhiirte asemel tuleks kasutada orava motiivi. Näiteks saab kujutiste arvuga (1, 2 või 3 oravat) markeerida raja raskusastet. Foto: Alan Gordon. Idee: UrbanPioneers. Calais Muir park. Parem ülal: puidust suunaviidad metsaradadel on tuletatud sama tüüpi märketulbast. Autor: Kadri Kattai. All: puidust madala infotahvli näidis terviseradade äärde. Taas saavad siin tulla nähtavale orava käpajäljed. Allikas: Norbury Park Wood Products. Ülejäänud viidastusega harmoneerumiseks tuleb kujundada puidust märgised ja infotahvlid musta või tumehalli ja tumerohelise tonaalsusega (toonid saab anda immutamise kaudu).

Asula praegu erilmelised pingid on kavandatud asendada ühtses stiilis pinkidega (foto 7, vasakul). Soovitav on kasutada pingi kattematerjalina metalli asemel puitu, millel on talvisel perioodil soojem istuda. Selliseid pinke võib erinevatesse kohtadesse paigutada punase, kollase või roheline tonaalsusega (sarnaselt Iisaku rahvarõivaseeliku värvusega). Pinkide sarnane kujundus ja üldilme ühtlustab asula väljanägemist. Kirikumäe lähedusse on kavandatud tagasihoidlikuma tonaalsusega pingid (foto 7, paremal ja all), mille kaarjad motiivid haakuksid asula üldise kujundusega. Esitatud on kaks alternatiivset pinginäidet, mille vahel saab teha hiljem valiku.

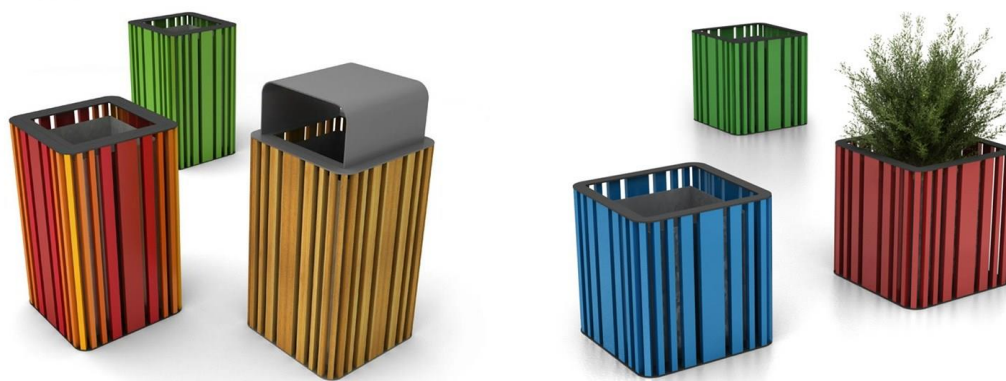
Foto 7. Vasakul: pink, mis toob esile lisaku naise rahvarõivaseeliku keskse punase triibu. Allikas: LAB23. Benches: MOKO. Paremal: lisaku kiriku lähedusse sobiv tagasihoidlik pink. Allikas: Extery.com. Pink Voog. All: samuti kiriku lähedusse sobiv pink Allikas: Vista Furnishings. Moraine series. Model: MHVA16.

Jäätmete kogumiseks nähakse ette pinkidega sarnases stiilis prügikastid (foto 8, vasakul). Prügikastid peavad olema pealt kaetud, et vältida prügi lendumist ja takistada lindude ligipääsu.

Samuti on mitmele poole kavandatud sarnases stiilis haljastuskonteinerid (foto 8, paremal).

Juhul, kui prügikastide ja haljastuskonteinerite materjalina kasutatakse puitu, on ette nähtud tiikpuu, termotöödeldud saare või samaväärse puidu kasutamine, et tagada inventari vastupidavus ilmastikutingimustele. Juhul, kui kasutatakse projektis toodud elementidele analoogseid konteinereid ja prügikaste, mille materjaliks on metall, tuleb need katta struktuurpulbervärviga samas värvikombinatsioonis projektis tooduga ja pinkidega harmoneeruvalt.

Lähestikku (sama ala ulatuses) paiknevad prügikastid, pingid ja haljastuskonteinerid peaksid liigse kirjususe vältimiseks olema ühte tooni. Haljastuskonteineritesse istutatavad taimed peaksid olema liigse kirjususe vältimiseks samas tonaalsuses konteineriga, rohelist tooni või tagasihoidlike õitega.

Foto 8. Vasakul: Katendiga prügikast, mille värvid toovad seelikutriibud nähtavale. Kiriku läheduses tuleks kasutada sama kujuga prügikaste, mis oleksid Kirikumäele kavandatud pinkidega samas toonis, et mõjuda tagasihoidlikumalt. Allikas: LAB23. Litter bins: MOKINO. Paremalt: Pinkide ja prügikastidega samas stiilis haljastuskonteinerid. Allikas: LAB23. Planters: Moko.

Asulasse rajatavate rattahoidikute põhikonstruktsioon peab olema metallist, peal puidust või puiduilmega materjalist katend (foto 9). Rattahoidikute vorm peab sobituma ülejäänud kujunduslahendusega („pehmed“ nurgad, sobiv tonaalsus).

Foto 9. Tagasihoidlik, aga asula konteksti sobiv jalgrattahoidik. Allikas: Logic. Ambleside Cycle Stand.

4.1.6. Haljastuslahenduse kontseptsioon

Konkreetne liigivalik on käesolevas eskiisprojektis lahendatud keskväljakul – ülejäänud aladel on välja pakutud visioon haljastuse iseloomu osas, ent täpne liigiline valik tuleb teha edasiste projektidega.

4.1.6.1. Madalhaljastus

Madalhaljastuse tonaalsus lähtub Alutaguse rahvariie seeliku värvidest ning on erineva iseloomuga kohtades erinev (maantee ääres tuleb kasutada kõrgemaid püsikuid, et need möödujale silma paistaks, suurte puude all ja rahvamaja läheduses madalaid pinnakatjaid, mis sobiksid kiviktaimlasse).

Ebaesteetiliste ehitiste varjamiseks ja ala eraldamiseks naabrusest on mõnele poole kavandatud vastupidavad ronitaimed – näiteks mets-viinapuu.

Esinduslike hoonete ja lipumastide lähedusse on kavandatud roosipeenrad, kuhu sobivad kollaste või punaste õitega roosid – oluline, et need oleksid vastupidavad haigustele ja talvekülmale. Kui sobivat roosi ei õnnestu leida, võib kaaluda nende asendamist madalate kibuvitsapõõsastega. Roosipeenrad on kavandatud ääristada metallist peenrapiirdega (piire peab olema pruuni või halli tooni, aga mitte haljas metall), millele on süvistatud algusfraas kuulsast palast „Kerjuse laul“.

4.1.6.2. Kõrghaljastus

Kõrgema haljastuse tonaalsus peegeldab endise Iisaku valla vapi kollast ja rohelist tonaalsust ning loob lendoravale liikumisvõrgustiku. Lisaks on kõrgem haljastus kavandatud kohtadesse, kus tuleks avatud ala liigendamise kaudu põnevamaks muuta või ebaesteetilisi ehitisi varjata.

Näited sobivatest puudest-põõsastest on toodud fotol 10.

Okaspuudest on mõnesse kohta kavandatud kuni 1,5 meetri kõrgused okaspuud, mõnesse kohta ka kõrged okaspuud. Kontseptsiooniga sobivad puud on kollaste või roheliste okastega.

Põõsastest sobivad valikusse kollaselehised ja roheliste lehtedega laialehised põõsad. Põõsaste õite tonaalsus peaks olema kollane, valge või rohekas.

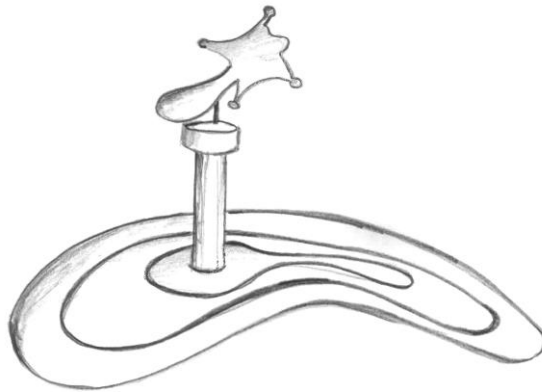
Foto 10. Ülal vasakul: serbia kuusk `Nana`. Allikas: Kristiine Aiakeskus. Paremalt: harilik kuusk. Allikas: Järvselja Õppe- ja Katsemetskond.

All vasakul: põõsasmaran `Mount Everest`. Allikas: Juhani Puukool. Keskel: aedhortensia `Limelight`. Allikas: Hansu Puukool. Paremalt: harilik ebajasmiin `Aureus`. Allikas: Taimekuller OÜ.

4.2. Jõhvi-Tartu-Valga tee põhimaantee nr 3 ristmik Tärivere-lisaku teega nr 13155 (13155 Tärivere-lisaku tee T6, osaliselt 3 Jõhvi-Tartu-Valga tee)

Ristmiku lähedusse on kavandatud pilgupüüdjaks tuulelipp – orav liuglemas keset taimedega kaetud oosi (skeem 5). Tuulelipu kujundamisse tuleb kaasata skulptor. Tuulelipu kõrguseks on kavandatud ca 3 meetrit.

Edasine projekt ja pilgupüüdja parameetrid tuleb kooskõlastada Maanteeametiga, kuna ala paikneb tee kaitsevööndis.

Skeem 5. Visioon oravakujulisest tuulelipust keset haljastusega kaetud kungast. Autor: Teele Nigola.

Taimedega kaetud oosi asukoht on toodud joonisel 2. Kavandatud miniatuurse oosi suund kattub lisaku alevikus paikneva Tärivere mäe suunaga.

Oosi katvast taimestusest tuleb esile lisaku naise seelikumuster – seetõttu tuleb siin kasutada kollaste, punaste ja rohelist tooni õite või lehtedega taimi. Lisaks peaksid taimed olema vähemalt 30 cm kõrgused, et maantee ääres silma paista. Kujunduse poolest sobivaid näiteid leiab fotolt 11, aga künka haljastuse võib lahendada ka sarnase väljanägemisega suvelilli kasutades.

Kevadel sobivad siia vaheldumisi tumepunased tulbid ja nartsissid, hiljem purpur-siilkübar, särav päevakübar ja punane siilkübar. Kaaluda võib ka vastupidavate kõrreliste kasutamist – oluline on, et seelikumuster haljastuslahenduses esile tuleks.

Foto 11. Vasakul: Karvane päevakübar `Cherry Brandy`. Allikas: osta.ee. Keskel: särav päevakübar `Goldsturm`. Allikas: osta.ee. Paremal: punane siilkübar `Green Jewel`. Allikas: Helga Ettevõtmised OÜ.

Lisaks on joonisel 2 näidatud asukoht pilgupüüdja läheduses paiknevale madalale infotahvlile, mis teavitab möödasõitjat alevikus toimuvatest olulisematest üritustest.

4.3. lisaku kooli ümbrus (Tartu mnt 62)

lisaku kooli ümbruses muudetakse kibuvitsapõõsastega esinduslikumaks lipu ümbrus ning tuuakse see paremini nähtavale. Samuti on kavandatud kooli ees olevale haljasalale kõrgemad põõsad, et eraldada visuaalselt lipuväljak mänguväljakust ning liigendada praegust tühja haljasala. Tonaalsuse poolest sobivad siia kollase lehestiku või õitega põõsad, mis ala erksamaks muudavad, ent mõjuvad samas soliidset.

Lisaks on tehtud ettepanek sõelmekatendiga või astmekividega jalgradade kavandamiseks, et luua kergliiklejatele paremad läbipääsuvõimalused. Jalgradadel ilmuvad kohati nähtavale ka orava jäljed. Olemasolev kolmnurkne betoonist liiklusrada on soovitatav katta rohelist tooni kummikatendiga ning kanda sinna liiklusrada võimaldavad markeeringud.

Käesolevas eskiislahenduses on arvestatud alale rajatud uue ühtse mänguelementide kompleksiga, mille tonaalsuseks on roheline ja must. Mänguväljaku lähedusse on kavandatud ka asukoht perspektiivsele väljõusaalile ning lauatenisele. Alternatiivne asukoht lauatenisele on välja pakutud koolihoone kõrval. Väljõusaali elementide tonaalsus peab harmoneeruma mänguelementide tonaalsusega ning väljõusaali elemendid olema üksteisega ühte tooni.

Liiklusrada keskele paigutatud lauatenise lähedusse võib soovi korral rajada veel mõningaid mänguelemente koos vajalike turvaaladega (nt karussell või tasakaalukiik). Mänguväljakut ja väljõusaali toetava inventarina (pingid, prügikastid) tuleb kasutada roheline tonaalsusega elemente (vt ptk 4.1.5). Turvaala katendina tuleb kasutada rohelist tooni kummikatendit.

lisaku gümnaasiumi lähedusse on kavandatud täiendavalt 20 jalgratase parkimiskohta. Rattaparkla kujundus on toodud ptk 4.1.5, lisaks tuleb parkla kohale paigaldada varjualune, mille metallosad on musta või tumehalli tooni. Juhul, kui olemasolevad rattahoidikud kooli läheduses välja vahetatakse, tuleb nende kujunduses samuti lähtuda kujundusprojektis toodud põhimõtetest ja kujunduslahendusest.

Kooli läheduses paiknevale õhtuturu toimumise platsile kavandatakse liigutatavad müügiletid. Ajaks, mil platsi kasutatakse muul otstarbel, saab need platsi serva kokku lükata. Lettide välisilme kujundussuund on toodud fotol 12. Letid peaksid olema rohelist tooni, et ülejäänud ala inventariga sobituda. Müügiletid võivad olla ka katusega.

Foto 12. Müügileti fassaadi kujundus võiks olla sarnane fotol oleva vasakpoolse pingiga (vertikaalsete puitlappidega). Letile tuleb kavandada sel juhul ka alusega sobituv katusealune. Parempoolsel pildil näide võimalikust kinnisest katusega müügiletist (kasutada vertikaalseid puitlippe). Allikad: Monkeyroasters. Bench Designs ja Microarquitectura. Projects.

Kooli ümbruse eskiislahendus on toodud joonisel 3.

4.4. Grossi toidupoe ümbrus (Tartu mnt 55, Teeristi, osaliselt 13155 Tärivere-lisaku tee ja lisaku kergliiklustee T2 maaüksus)

Grossi poe plekkfassaad ja aleviku poolt vaadatuna silmatorkavad õhksoojuspumbad on kavandatud varjestada kiirekasvuliste okaspuude (nt lehis) ja kuni 2 meetri kõrguste lehtpõõsastega. Jõhvi-Tartu-Valga põhimaantee suunas on kavandatud olemasoleva tara äärde mets-viinapuu või muu kiirekasvuline ronitaim, mis kujundab aja jooksul sinna elavtara.

Mõlemale poole alevikusisest maanteed on kavandatud täiendavad bussipeatused, mille rajamise jaoks on tarvis eemaldada tänavaäärsest puude reast mitmed puud. Peatuste täpsem asukoht selgub edasiste projektidega.

Grossi poe ümbrus paikneb osaliselt maantee kaitsevööndis, mistõttu tuleb edasised projektid seal kooskõlastada Maanteeametiga.

Grossi toidupoe ümbruse eskiislahendus on toodud joonisel 4.

4.5. lisaku muuseumi ümbrus (Tartu mnt 58, Tartu mnt 49 ja osaliselt Tartu mnt 62 maaüksus)

lisaku muuseumi ümbrus on kujundatud koostöös muuseumi direktoriga, et see vastaks muuseumi vajadustele ja nägemusele, ent arvesse on võetud ka vallavalitsuse soove. Muuseumi ümbruse eskiislahendus on toodud joonisel 5.

Edasised projektid tuleb kooskõlastada Maanteeameti ja Muinsuskaitseametiga, kuna ala paikneb osaliselt tee kaitsevööndis, osaliselt mälestise nr 13846 lisaku ministeeriumikool, 1915 (hoone, kus täna asub lisaku muuseum) kaitsevööndis.

Muuseumi kogukonnanahoone taha kavandatud elementide asukohad tuleb üle vaadata, kui alale koostatakse täpsem geoalus, et need paikneksid reljeefi osas parimas asukohas. Kujundusprojekti joonisel on toodud nende ligikaudsed asukohad.

Kogukonnahoone läheduses rekonstrueeritakse vana kuur ning kuuri ja parkla vahele püstitatakse kiosk, kus müüakse muuseumi meeneid. Kuuri ja kioski välisilme tonaalsus peab ühtima muuseumi kogukonnahoone välisviimistlusega (näide foto 13, paremal), kioski katusekalle peab olema sama, mis rekonstrueeritaval kuuril.

Kujundusnõuded rekonstrueeritavale kuurile ja kavandatud kioskile:

- Hoone peab mahult olema sarnane olemasolevale kuurile, lubatud on pikendada kavandatud parkla suunas vaid plaanitud kioski mahus.
- Hoone alumine serv peab olema maapinnaga tasa (et maapinna ja hoone vahele ei jääks visuaalset tühimikku).
- Hoone nurgad peavad olema väljaulatuvate osadeta, sarnaselt kõrvalasuvale hoonele.
- Välisviimistluse materjalina on lubatud kasutada viimistletud horisontaalasetusega puitlaudist (laudise profiil peab sarnanema kõrvalasuva hoone välisviimistlusega). Viimistlemata puidu ja ümarpalgi kasutamine on keelatud, lubatud on hõõveldamata laua kasutamine.
- Välisseinte toon peab olema sama, mis kõrvalasuval kogukonnahooneel.
- Katus peab olema sama tooni kõrvalasuva hoonega.
- Katusekatte materjalina on lubatud plekkmaterjal. Soovitav on kasutada sama materjali, mis on kõrvalasuval hooneel. Katusekatte profiil peab sobituma kõrvaloleva hoonega (nt klassik- või trapetsprofiil).
- Katusekalle peab olema kuuril ja selle külge kavandatud kioskil sama, vahemikus 30-50 kraadi.
- Avatäited (uksed, aknad) peavad olema nelinurksed, ääristatud heleda puidust äärisega (sarnaselt kõrvalasuvale hoonele). Akende ja uste tonaalsus peab vastama kõrvalasuva hoone akende ja uste tonaalsusele ning akende ja uste välimus (muuhulgas akende ruudustiku jaotus) olema nendega sarnane.
- Hoonete ilme peab olema olemuselt lihtne – ilma liigsete kaunistuste või silmatorkavate detailideta.

Abihoone ette on kavandatud laiem sillutatud ala, kus tulevad nähtavale ka mõned lendorava jäljed. Sillutis tuleb rajada piisavalt tugevatest kividest, et kanda sõiduauto, kuna selle tee kaudu on tarvis tagada muuhulgas juurdepääs Künka tn 2 maaüksusele.

Abihoone kõrvale on kavandatud alevikku sobiv väliköök (foto 13, vasakul), milleni viib astmekividest rada. Samuti on abihoone lähedusse kavandatud välitualetid, mille välisilme peab sobituma abihoone ja kavandatud kioskiga.

Foto 13. Vasakul: Hubase ja viisaka väliköögi näidis. Puitosal tuleb kasutada sama tooni värvi, nagu on muuseumi teisel hoonel ning väliköögi materjalid peavad sobituma muuseumi teise hoonega. Allikas: Lowe`s. Paremal: tonaalsuselt ja olemuselt kogukonnahoonega sobituvat hoone näidis. Foto ei kajasta kõiki hoonele esitatud kujundusnõudeid, annab vaid kujundusliku suunise. Allikas: Ehituspood, Kuur Leif.

Astmekividest rada juhatab külastaja edasi läbi kiviringi ning ümber mäe nõlval paikneva jalaka, mille juures on puidust loomakujud. Üks neist kujudest võiks olla lisaku valge hobune. Puidust kujud peavad olema detailsed ja viimistletud, et piirkonda sobitada. Rada jätkub mööda tundmuste rada (foto 14, vasakul) kuni linaleoauguni. Soovi korral on võimalik ka tundmuste raja materjali valikul mängida erinevate materjalide tonaalsusega nii, et lisaku naise seelikumuster nähtavale tuleks. Linaleoaugu lähedusse on kavandatud püstkoja kujuline õppeklass (foto 14, paremal).

Foto 14. Vasakul: Tundmuste rada, kus on võimalik erinevate materjalide paigutamise kaudu tuua nähtavale lisaku naise seelikumuster. Allikas: Russell Play. Paremal: Linaleoaugu äärde kavandatud püstkoja näidis. Pildil olev püstkoda on punutud pajuviitstest. Allikas: Kids Teepee.

Muuseumi kogukonnahoone taga asuvale nõlvale on kavandatud lava ja pingid, mis võimaldavad korraldada muuseumi territooriumil nii väiksemaid üritusi kui ka läbi viia üle tee toimuva laada meelelahutusprogrammi. Lava on kavandatud tagasihoidlik, selle seinte äärde istutatakse rohelist tonaalsusega ronitaimed (foto 15). Lava ette paigutatud pingid võiksid olla stiililt sarnased staadioni

juurde kavandatud tribüüni pinkidega. Joonisel märgitud pingiread on pigem tinglikud, pinke tuleb paigutada vastavalt rahvahulgale.

Foto 15. Näide lihtsa ehitusega lavast, mille seintel saab ronida mets-viinapuu. Stiili poolest võiksid haljastuse tugiseina vertikaalsed lauad olla laiemad kui horisontaalsed, et paremini ühtida ülejäänud alade kujundusega. Värv poolest peab lava harmoneeruma muuseumi kogukonnahoonega. Allikas: Greenfields Garden Services.

Muuseumi kogukonnahoone ja muuseumi põhihoone vahelisele alale on turvalisuse kaalutlustel kavandatud madal piire (näiteks pollarid, mille vahel kaks piirdetrossi), mis peavad harmoneeruma ülejäänud ala inventariga ja olema värvuselt tumerohelised või mustad. Kogukonnahoone eest eemaldatakse hekk, mis takistab liigselt nähtavust.

Teisele poole teed, muuseumi kõrval olevale laadaplatsile, on kavandatud laada ajaks püstitatavad müügiletid. Letid tuleb püstitada kvartalitena ning vajadusel mitmes etapis – kvartalite tonaalsus on toodud joonisel 5. Erinevat tooni kvartalid toovad nähtavale Iisaku naise seelikumustri. Parkimiseks saavad laada külastajad kasutada muuseumi tagant alale suunduva juurdepääsutee äärde kavandatud muruvõrguga tugevdatud ala. Vajadusel tuleb tugevdatud murupind rajada ka müügiletide alale, et müüjad saaksid oma autod lettide juurde parkida.

Lisaks on kavandatud muuseumi kõrvale kuur, kus saab vajadusel talvisel perioodil müügilette hoiustada.

Muuseumi ja kogukonnahoone ette on kavandatud mõned seljatoega pingid, lillekonteinerid ja prügikastid (vt kujundust ptk 4.1.5). Läbivaks tonaalsuseks on siin valitud roheline, mis sobitub muuseumi rahuliku olemuse ja kogukonnahoone taguse looduslähedase alaga.

Lisaks on alale kavandatud valgustid: muuseumi ja kogukonnahoone ette sobiksid madalad pollarvalgustid, parklaala valgustamiseks kõrgemad valgustid. Sobivate valgustite tüüpi vt ptk 4.1.4.

4.6. lisaku lasteaia ja praeguse vallamaja esine (Tartu mnt 56)

Vallamaja ees olevatest lippudest põhjapoolseim tõstetakse ringi ning lippude ette kujundatakse roosipeenar koos põõsagruppidega, et anda alale esinduslik välimus. Läbivaks tonaalsuseks on siia valitud kollane, mis muudab ala kirkamaks, ent jääb samas soliidseks.

Lasteaia ja vallamaja vahelise osa mõtteliseks jaotamiseks on kavandatud alale mõned okaspuud ja põõsaste grupid, mis pakuvad täiendust olemasolevale kolmele kuusele.

Lasteaia poolsesse külge, tänava äärde, on kavandatud taskupark, kus saab hetkeks puhata või aega parajaks teha. Tekkiv taskupark annab praegusele tühjalt seisvale alale uue elu ja väljanägemise. Taskupargist on kavandatud hooneni astmekividest rada, mille keskpaika tuleb rajada trepp või kaldtee, kuna ala reljeef langeb seal järsult hoone suunas. Trepi ja kaldtee asukoha saab täpsemalt paika panna edasise projektiga, kui alale on koostatud geoalus. Vajalik on läbi viia vertikaalplaneerimine, et anda taskupargile ühtlane maapinna kõrgus.

Vallamaja ja lasteaia eest eemaldatakse olemasolev sirge hekk, et paik muutuks kujunduslikult dünaamilisemaks.

Ala eskiislahendus on toodud joonisel 6.

Edasised projektid tuleb mälestise kaitsevööndis kooskõlastada Muinsuskaitseametiga, maantee kaitsevööndis Maanteeametiga. Samuti tuleb arvestada alale ulatuva kalda piiranguvööndi tingimustega.

4.7. Staadion (Tartu mnt 62)

Staadioni alal parendatakse juurdepääsetavust – siia on mitmele poole kavandatud astmekividest teerajad, kus saab kohati nähtavale tuua ka orava jäljed.

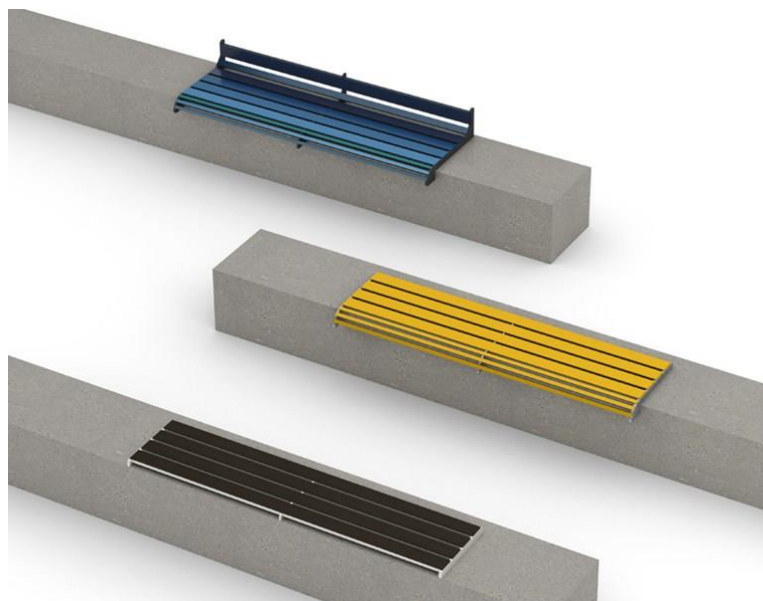
Edasised projektid tuleb kalda ehituskeeluvööndi ulatuses kooskõlastada Keskkonnaametiga, lisaks tuleb arvestada kalda piiranguvööndi kitsendustega.

Staadioniäärne tribüün on kavandatud uuendada praeguse tribüüni asukohal ning vajadusel saab tribüüniala pikendada. Juhul, kui rajatakse betoonalusega tribüün, on soovitatav betooni süvistada katkeid lisaku kandist pärit laulusalmidest. Näiteks:

*Lõuke too lõune sooja,
 piasuke toob pääva sooja,
 kägu toob suve sõnumeid!
 Kukku, kukku, käukene!
 Ega kägu mulle kukku –
 kägu kukkub karjastele,
 niksub heinaniittajaile,
 luksub luovõttajaile!*
 Allikas: Vana Kannel VIII, 1999.

Tribüüni toolid (foto 16) on kavandatud lisaku naise seelikumustri toonides – kui pinkide grupid on erinevat tooni, tuleb muster nähtavale.

Foto 16. Asulasse sobivad tribüünipingid, millest saab luua staadioni äärde lisaku naise seelikumustri. Fotol on pingid paigutatud betoonalusele, aga sarnast stiili pingid võivad staadionil olla ka ilma betoonaluseta. Allikas: LAB23. Wall-mounted bench.

Staadion tuleks katta tumerohelist tooni katendiga, et see paremini ümbruse ja pinkidega sobituks. Võimalusel on soovitatav pinkide juures pingigruppide erinevast tonaalsusest tulenevat seelikumustrit ka staadioni katendil jätkata.

Staadioni eskiislahendus on toodud joonisel 7.

4.8. Keskväljak ja selle ümbrus (Tartu mnt 33, Nurga tänav, Nurga tn 2a)

Keskväljakul tuleb nähtavale haljastatud alade roheline võrgustik, mida mööda liigub lisakul elav lendorav. Kui oled tähelepanelik, märkad siin ka orava jälgi.

Läbivaks tonaalsuseks on siin lisaku naise seelikuvärvide seast valitud punane – see koht on asula pilgupüüdja ja keskne ala.

Funktsionaalselt on külapoolne osa mõeldud kutsuma möödajalutajat ja –sõitjat. Siin on hea koht välikohviku laudadele-toolidele. Juhul, kui olemasolevat bussijaamahoonet soovitakse säilitada või rajada selle asemele uus hoone, on soovitatav sinna mahutada kohvik ja avalik WC, ning projektalal paiknev valgetest tellistest välikäimla lammutada. Sellisel juhul tuleb joonisel 8 toodud välilaudade arvu hoone mahu osas vähendada. Bussijaama hoone säilimisel tuleb hoone varjestada mets-viinapuuga või katta punast tooni puitlaudisega, et see paremini asula üldilmega sobituks.

Juhul, kui bussijaamahoone otsustatakse lammutada, tuleb säilitada selle mõned seinad, et eraldada sõidutee välikohvikus istujate piirkonnast ning varjestada seinad ronitaimedega (nt mets-viinapuu) või katta punast tooni puitlaudisega. Soovitatav on kohviku leti ja bussipeatuse juurde rajada müürile toetuv varikatus. Olemasoleva välikäimla asemel tuleb kavandada välikäimla perspektiivsesse üle tee avalikku kasutusega hoonesse.

Bussipeatuse poolsele seinalle on soovitatav paigaldada infotahvlitega samas stiilis stendid, kuhu kohalikud inimesed saavad teateid jätta.

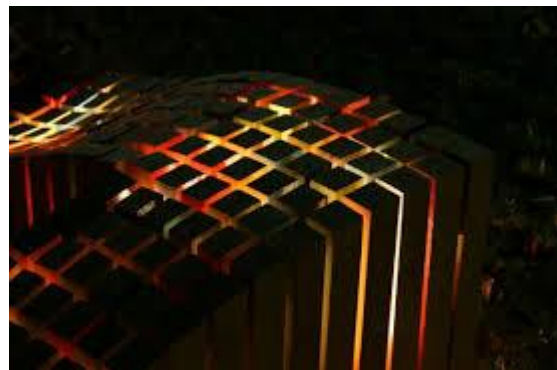
Lõunapoolse pinnastee asemele kujundatakse sõelmetega kaetud kergliiklustee, põhjapoolne tee jääb autoliikluse kasutusse. Sõelmetega kaetakse ka välikohviku ala. Kergliiklusteel piiravad sõidukite juurdepääsu betoonist oravakujulised liiklustökked (skeem 6), mille kujundamisse tuleb kaasata skulptor.

Skeem 6. Betoonisest liiklustökke „Lendorav“ idee. Autor: Kadri Kattai.

Kohtades, kus liikumisteed ristuvad haljastuskoridoriga, paigaldatakse pinnasteele või murualale kivid, millesse on süvistatud lendorava käpajäljed.

Väljakut läbiva kergliiklustee äärde on kavandatud ajaveetmis- ja puhkevõimalused, näiteks omapärased pingid, mis viitavad taas lisaku rahvarõivaste seelikutriipudele (foto 17).

Foto 17. Disainpingi näidis keskväljakule – seelikutriibud on nähtaval nii päeval kui öösel. Allikas: After Architecture. Lightwave bench.

Ala reljeefi ilmestamiseks on kavandatud paar madalat küngast ja lohk, mis loovad lastele hulgaliselt mängimisvõimalusi.

Alal säilitatakse need olemasolevad puud, mille tervislik seisund ja esteetiline väljanägemine seda võimaldab ning puude alla istutatakse viljatu kurereha (foto 18, vasakul), millega kaetud alad tekitavad lendorava liikumiseks vajaliku võrgustiku.

Keskväljaku istutusaladele tuleb lisada ka punastes ja rohelistes toonides sibullilli, mis ala juba varakult ilmestaksid.

Olemasolev klaasikonteiner on soovitatav nihutada hoonete või olemasoleva haljastuse varju või asendada väljakule sobivama konteineriga.

Foto 18. Vasakul: Viljatu kurereha (fotol sort `Biokovo`) on hea pinnakatja ning saab hakkama ka puudealusel alal. Allikas: Maaleht. Paremal: roos `Dominica`. Allikas: Rannamõisa Aiasalong.

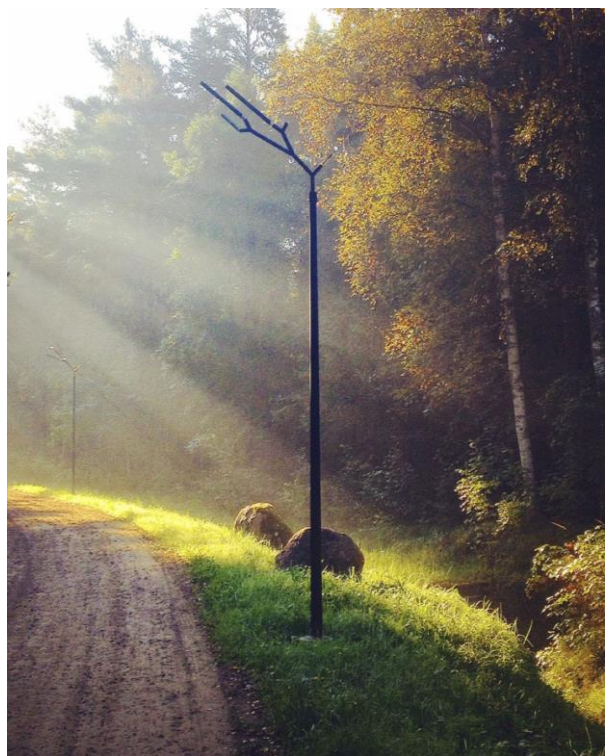
Kehvas seisus puud eemaldatakse, aga mitmel pool säilitatakse eemaldatud puude kännud. Piirkonnas, kuhu on kavandatud tekitada maapinda lohk, tuleb jätta kändude juured maapinna kohale. Juhul, kui kännu säilitamine pole projektjoonisel ette nähtud, tuleb need freesida. Kändudele kantakse värviga või süvistatakse puidu sisse lihtsad lauamängud (nt trips-traps-trull, male) (foto 19, vasakul), mis alal viibijatele tegevust pakuvad. Alternatiivina võib kännust kujundada ümarate nurkadega istumiskoha (foto 19, paremal).

Foto 19. Vasakul: trips-traps-trulli mäng kännul. Allikas: Chicken Scratch NY. Paremal: Puidust istumiskoht. Allikas: Woodscape. Solid Cube Seat.

Ala piiramiseks, ebaesteetiliste elementide varjamiseks ja naabrusesse avanevate vaadete sulgemiseks on kavandatud mitmele poole lihtne metallaed (foto 20, vasakul), mille äärde istutatakse mets-viinapuu. Tulevikus katab ronitaim kogu tara ning loob ala ümber tiheda ja varjulise piirde.

Ala valgustamiseks on kavandatud puid meenutavad valgustid, mis ümbrusesse sulanduvad (foto 20, paremal) ja madalad tumedad prožektorvalgustid, mis toovad kohati välja puude või põõsaste võrad.

Foto 20. Vasakul: Näide metallaiast, mille tulevikus katab mets-viinapuu. Foto: Kadri Kattai. Paremal: haljastusega harmoneeruv valgusti. Allikas: Keha3. Branch street lighting.

Keskväljaku lääne suunas paikneb endise postkontori hoone, mis võib tulevikuperspektiivis osutada ka vallamaja asukohaks. Juhul, kui hoonesse tekib vallamaja, on soovitatav rajada ülekäigurada keskväljaku ja vallamaja vahele ning kujundada hoone esine esinduslikumaks (lisada konteinerhaljastus ja punaste roosidega peenar koos viitega fraasile teosest „Kerjuse laul“, vajadusel ka muud inventari). Näide roosipeenrasse sobivast roosist on toodud fotol 18, paremal. Sobivate väikevormide kujundus on toodud ptk 4.1.5.

Välikohviku ja postimaja juures liigendavad ala serbia kuusk `Nana` grupid koos istutusaladega. Istutusalade ja hoone vahele on jäetud piisavalt ruumi, et olulised külalised saaksid saabuda autoga vallamaja ette. Istutusala ulatuses on tuleb paigaldada taimedele kasvumuld ning pinnast ei tohi tihendada. Istutusala katend peab harmoneeruma seda ümbritseva sõelmeakatendiga. Vajadusel tuleb perspektiivse vallavalitsuse hoone läheduses puud istutada istutusala asemel konteinerisse, võimalusel on eelistatud siiski nende istutamine maapinda, et tagada puude vastupidavus.

Potentsiaalse vallamaja lähistele on kavandatud installatsioon viie ühinenud valla keskuste suunas osutavatest puidust viitadest, mille postide ümber olevad triibud (skeem 7) mäletavad valla endiseid vappe ning millest neli näitavad, kui palju maad lisakult – nüüdse valla keskusest – on endiste valdade keskusteni. Iisaku valla suunaviit osutab valla keskväljaku suunas. Postide värvilahendus lähtub Alutaguse naise rahvarõiva seelikust.

Skeem 7. Viie valla keskuse suunas osutavate viitade kujundusidee. Markeering kantakse viida postile. Ülal: vasakult: endiste valdade markeeringuga viidad - Tudulinna, Illuka, Iisaku, Mäetaguse, Alajõe. Autor: Teele Nigola. All: alternatiivsed kujundusideed Mäetaguse aleviku suunas osutavale viidale. Autor: Kadri Kattai.

Elementide asukohad on toodud joonisel 8.

Perspektiivse vallamaja tarbeks on keskväljaku kaguosas kavandatud parklaala, mis on ülejäänud väljakust haljastuspuhvriga eraldatud.

4.9. Kirikumägi (Tartu mnt 22 lõunapoolne osa)

Kujundusprojektiga jäetakse OÜ Maastikuarhitektuuri Büroo 2017. aastal koostatud projektlahendus üldjoontes kehtima – mõningale poole lisatakse vaid teeviitasid, et kaugemalt tulijal oleks radadel hõlpsam orienteeruda ja prügikastide asukohad on võrreldes varasema projektiga nihutatud pinkidest kaugemale. Haljastuse osas on varasema projektiga kavandatule lisaks ette nähtud skulptuuri taustafooniks 4-5 meetri kõrguste põõsaste grupid.

Lisaks on eskiisil markeeritud Kirikumäele alad, kus piknikku pidada. Seda ala tuleks koos kavandatud radadega regulaarselt hooldada, et inimesed saaksid mäe küljel pikemalt aega veeta. Ülejäänud parkmetsa ala tuleb niita kord aastas, et hoida seda võsastumast.

Väikevormide osas tuleb asendada varasemas projektis väljapakutu käesoleva, kogu alevikku hõlmava kujunduslahenduse väikevormidega (vt ptk 4.1.5), mõningate erandite ja täpsustustega. Pingid ei tohi siin muutuda liialt domineerivaks, vaid peavad sobituma kiriku ja olemasolevate mälestuspinkidega. Sobivate pinkide näited on toodud fotol 21, all. Esitatud on kaks alternatiivi. Toonid peavad siin jääma tagasihoidlikuks, sobivad naturaalse puidu toonid. Ptk 4.1.5 toodud prügikast peab olema pinkidega sama tooni.

Olemasolevate mälestuspinkide tahvlid tuleb ümber paigutada Kirikumäele kavandatud uutele pinkidele. Mälestuspinkide rada on kavandatud kiriku juurest surnuaia ja monumendi poole viiva tee äärde. Juhul, kui soovitakse paigutada pinki elava inimese või mõne sündmuse auks, on selleks sobilik paigutada vastava tahvliga pink kiriku juurest rahvamajani viiva tee äärde.

Foto 21. Ülal: Kiriku läheduses paiknev olemasolev pink, millel paiknev mälestustahvel paigutatakse ümber Kirikumäele paremini sobituvatele pinkidele. Foto: Kadri Kattai. All vasakul: Mälestuspingiks sobiv tagasihoidlikes toonides pink. Allikas: Extery.com. Pink Voog. All paremal: Alternatiiv Extery

pingile, mis sobitub kogu asula inventaris esineva kaarja vormiga, ent on esteetiliselt tagasihoidlikum kui mujale asulasse kavandatud pingid. Allikas: Vista Furnishings. Moraine series. Model: MHVA16.

Alal paiknevad Iisaku maastikukaitseala ja Iisaku Pargimets, mis on looduskaitse all. Seetõttu tuleb edasised projektid kooskõlastada seal Keskkonnaametiga. Lisaks paiknevad alal kaks mälestist: Iisaku seltsimaja, 20. saj (mälestise nr 13848) ja Iisaku kirik, 1894-1896 (mälestise nr 13847), mille piiranguvööndis paiknevad edasised projektid tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseametiga.

Juhul, kui mõni puu Kirikumäel hakkab või selle tervislik seisund oluliselt halveneb, tohib selle asendada samaliigilise uue puuga, ilma et tegevust peaks Keskkonnaametiga kooskõlastama.

Kirikumäe eskiislahendus on toodud joonisel 9.

4.10. Rahvamaja ümbrus (Tartu mnt 22 põhjapoolne osa)

Iisaku rahvamaja ümbrus jääb Iisaku Pargimetsa alale. Seetõttu tuleb edasised projektid kooskõlastada seal Keskkonnaametiga. Lisaks on Iisaku rahvamaja ehk seltsimaja mälestis, mistõttu selle kaitsevööndis olevad edasised projektid tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseametiga.

Rahvamajast idasuunas on tehtud ettepanek rajada mõlemale poole teed tugevdatud muruvõrguga ala, kus ürituste toimumise korral oleks võimalik autosid parkida. Lahendust on kujutatud joonisel 10.

Lisaks on joonisel 10 näidatud alad, kuhu sobib soovi korral paigutada mänguelemente, et lastele alal tegevust luua.

Praeguste kiviktaimlate asukohtadele on kujundusprojektiga kavandatud Iisaku naise seelikuvärvides kiviktaimla, kus vahelduvad punast, kollast ja rohelist tooni kukeharjad (foto 22). Püsikute vahele võib värvi paremaks välja toomiseks väljaspool õitseaega kasutada madalaid suvelilli ja sibullilli, mille olemus kukeharjadega harmoneerub. Näiteks sobivad sibullilledest tumepunaste ja kollaste õitega krookused, suvelilledest mätashari `Kelos Fire Scarlet` ja mätashari `Kimono Yellow`. Kiviktaimlat sobivad täiendama ka kukeharjadega samas tonaalsuses mägisibulad.

Foto 22. Erinevat tooni madalad kukeharjad kiviktaimlasse. Vasakul: Sedum acre `Minus`, keskel Sedum acre `Yellow Queen`, paremal Sedum spurium `Fuldaglut`. Allikas: Helga Ettevõtmised OÜ.

4.11. Metsa tn kruusaauk (Kruusaaugu)

Metsa tänava kruusaaugu osas tehakse kujunduslahendusega ettepanek kujundada see trikiratturite ja rulatajate pargiks (foto 23).

Foto 23. Lihtsate vahenditega tehtud trikiratturite ja rulatajate park Soomes. Lõbutsemine omal vastutusel. Foto: Teele Nigola.

5. Joonised

5.1. Aleviku koondvaade

5.2. Jõhvi-Tartu-Valga tee ristmik 13155 Tärivere-lisaku teega - pilgupüüdja

5.3. lisaku kooli ümbrus

5.4. Grossi toidupoe ümbrus

5.5. lisaku muuseumi ümbrus

5.6. Lasteaia ja vallamaja esine

5.7. Staadion

5.8. Keskväljak ja selle ümbrus

5.9. Kirikumägi

5.10. Rahvamaja ümbrus

5.11. 3D vaated keskväljakust